

УДК 371.378.452.56

Пригодій А.В.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ДИСЦИПЛІНИ "ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ"

У статті розкриті особливості організації науково-дослідної роботи студентів у межах проведення занять з дисципліни "Основи наукових досліджень". Виходячи з компетентнісного підходу у професійному становленні майбутніх учителів технологій доведена необхідність індивідуальному підбору завдань, їх практико-орієнтованій спрямованості та актуалізації самостійної роботи студентів. Ці аспекти організації професійної підготовки студентів впливають на вибір основних видів освітніх технологій: практична складова – діяльно-орієнтоване навчання студентів; особистісна складова – особистісно-орієнтоване навчання; самоосвітня складова – дослідницьке навчання або адаптивна технологія.

Ключові слова: дослідницьке навчання, науково-дослідна робота студентів, основи наукових досліджень, учитель технологій.

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки характеризується процесом швидкого оновлення техніки та технологій, що сприяє постійному збільшенню інформації як в сфері соціально-трудових відносин, так й в інших сферах життєдіяльності людини. Це ставить перед системою професійної освіти важливе завдання – підготовку ініціативних, творчих фахівців, які здатні самостійно адаптуватися до мінливих умов ринку праці і швидко знаходити раціональні рішення на основі існуючих матеріальних та інформаційних ресурсів.

Підготовка до майбутньої професійної діяльності розпочинається в загальноосвітніх навчальних закладах. Функції такої підготовки в основному покладено на технологічну освіту, яка зорієнтована на створення умов пошуку учнями способів побудови власних програм діяльності, передбачає досягнення власних цілей і результатів, а також вироблення власних принципів і норм культурно-технологічного розвитку.

"Технології", як інтеграційна освітня галузь спрямована на формування і розвиток технологічної, екологічної та економічної культури особистості учнів через розвиток творчого технологічного мислення, комплексу технологічних здібностей і якостей особистості. Досягнення поставленої мети можливо лише за умови постійного включення учнів в дослідну, конструкторсько-перетворюючу, прогностичну діяльність під керівництвом спеціально підготовлених вчителів, що володіють вище перерахованими якостями і вміннями і здатних здійснювати їх формування та розвиток у своїх учнів.

Однак сьогодні зберігається орієнтація на виробництво і продуктивну працю, через що навчання проводиться старими репродуктивними методами. Причини такого явища криються в підготовці вчителів технології, в невмінні ними організувати і управляти проектною діяльністю учнів, а найчастіше в поганому володінні нею випускниками педагогічних вищих навчальних закладів за напрямом "Технологічна освіта".

Для виходу із ситуації необхідно підвищити дослідницьку культуру майбутніх бакалаврів і магістрів технологічної освіти в процесі їх підготовки в педагогічному навчальному закладі, щоб вони змогли творчо застосовувати різні інноваційні технології навчання і шукати нові шляхи і підходи до формування сприятливих умов для повноцінної реалізації всіх завдань технологічної освіти. Це в свою чергу можливо при ефективній організації системи науково-дослідної роботи студентів (НДРС) педагогічних вищих навчальних закладів у предметній галузі "Технології", таким чином, щоб вона враховувала її основні особливості.

Аналіз попередніх досліджень. Розвиток і вдосконалення НДРС як обов'язкового компонента системи підготовки фахівців було однією з важливих проблем педагогіки і психології. Така форма організації навчання у вищому навчальному закладі нерозривно пов'язувалася з проблемою активізації пізнавальної діяльності студентів, з формуванням їх творчого мислення, дослідницьких умінь і навичок, а також з питаннями використання проблемного навчання як засобу розвитку пізнавальної активності і самостійності студентів.

Науковій розробці цих проблем присвячені праці багатьох вчених: Г.Н. Александрова, А.Н. Алексюка, Г.С. Альтшуллера, Б.Г. Ананьєва, В.І. Андрєєва, С.І. Архангельського, Ю.К. Бабанського, В.П. Беспалька, А.А. Вербицького, П.Я. Гальперіна, Н.К. Гончарова, В.В. Давидова, В.І. Загвязінського, Л.В. Занкова, С.І. Зінов'єва, Т.А. Ільїної, Т.В. Кудрявцева, І.Я. Лернера, К.Г. Марквардта, М.І. Махмутова, Р.А. Нізамова, Н.Д. Никандрова, П.І. Пидкасистого, З.І. Равкіна, С.Я. Рубінштейна, М.Н. Скаткіна, В.А. Сластєніна, Н.Ф. Талізїна, Г.І. Щукіної та ін. У роботах цих вчених в тій чи іншій мірі розглядається проблема студентської науково-дослідної діяльності, наголошується на необхідності її розвитку як одного з важливих завдань сучасної професійної освіти вчителів.

Мета статті – обґрунтувати теоретичні засади удосконалення організації науково-дослідної роботи студентів на заняттях з дисципліни "Основи наукових досліджень".

Виклад матеріалу дослідження. Формування дослідницьких умінь студентів, як було визначено вище, не самоціль, а механізм якісного розв'язання основного завдання – підвищення якості навчання студентів, тобто одночасно з підвищенням сформованості дослідницьких умінь повинні підвищувати загальні показники вивчення дисциплін.

Таким чином, "дослідницьке вміння" – вміння використовувати певний метод дослідження для розв'язання проблеми або дослідницького завдання; система інтелектуальних і практичних умінь навчальної діяльності, які необхідні для самостійного виконання дослідження або його частини; вміння застосовувати певні прийоми наукового методу пізнання в умовах рішення навчальної проблеми у процесі виконання навчально-дослідницького завдання.

Спираючись на результати теоретичного аналізу проблеми дослідницької діяльності приходимо до висновку, що будь-яка людська діяльність – це розв'язання задач, що постійно виникають, отож і навчання, як вид діяльності вчені представляють як систему специфічних задач, що визначенні метою і змістом навчального матеріалу, і таких, які вирішуються в ході педагогічного процесу.

Оскільки одним з принципів системи організації науково-дослідної роботи студентів є безперервність їх залучення до дослідницької діяльності, починаючи з першого й закінчуючи останнім курсом навчання, то формування умінь розв'язувати дослідницькі задачі з дисциплін циклу професійної та практичної підготовки, що вивчаються на III-IV курсах університету, закладає базисну основу для творчої підготовки студентів і подальшого розвитку дослідницьких умінь майбутніх бакалаврів у навчальній і професійній діяльності. Ефективна організація формування дослідницьких умінь передбачає систему стимулювання студентів і викладачів, які беруть активну участь у її проведенні.

З метою формування і розвитку науково-дослідних умінь студентів при вивченні дисципліни "Основи наукових досліджень" заснований на застосуванні інноваційних освітніх технологій, з використанням інтерактивних методів навчання.

На заняттях враховується компетентнісний підхід у професійному становленні майбутніх учителів технологій. Тому особлива увага приділяється індивідуальному підбору завдань, їх практико-орієнтованій спрямованості та актуалізації самостійної роботи [5, с. 168].

Ці аспекти організації професійної підготовки студентів впливають на вибір основних видів освітніх технологій, що використовуються при вивченні дисципліни "Основи наукових досліджень":

По-перше, практична складова – діяльно-орієнтоване навчання студентів. Технології засновані на діяльності включають в себе аналіз ситуацій, ділові ігри, моделювання професійної діяльності в навчальному процесі, контекстне навчання; організацію професійно-орієнтованої навчально-дослідницької роботи. Дана технологія спрямована на формування системи професійних практичних умінь, що дасть можливість підготувати вчителя, здатного кваліфіковано здійснювати пошук та вирішувати професійні завдання [4, с. 87].

По-друге, особистісна складова – особистісно-орієнтоване навчання. Вивчення дисципліни передбачає можливість вибору для майбутніх учителів і подальше виконання ними різних творчих проєктів. Так, студенти можуть виконати роботу з удосконалення методики навчання учнів; організації виховної роботи; складати проєкти наукових виступів; виконати науково-дослідну роботу; виступити з доповіддю тощо [2].

По-третє, самоосвітня складова – дослідницьке навчання або адаптивна технологія, що заснована на максимальному залученні студентів в індивідуальну самостійну роботу. Забезпечується використанням завдань для самостійної роботи студентів, а також виробленням рекомендацій щодо здійснення самостійної роботи [1].

Процес навчання включає аудиторні заняття шляхом проведення практичних занять, групові та індивідуальні консультації, поточний контроль отриманих знань, використання різних форм науково-дослідницької діяльності студентів, самостійну роботу, а так проведення самоаналізу.

Формування науково-дослідних умінь студентів сприяє широке використання в ході освітнього процесу інтерактивних методик навчання. Що передбачає конструктивне залучення студентів до навчального процесу, активізацію навчально-пізнавальної діяльності [1].

Основні цілі які вирішуються при проведенні практичних занять – це закріпити у студентів основні теоретичні положення основ наукових досліджень, виробити вміння аналізу і самостійного організовувати дослідну діяльність стосовно до виниклих суперечок навчального процесу, сприяти вивченню ними необхідної літератури, в тому числі і наукових видань за темою, що розглядається на практичному занятті.

Проведення практичних занять передбачає вироблення у майбутніх учителів технологій професійної зацікавленості, розвиток у них логічно-наукового мислення, а також вироблення професійних умінь, здійснювати аналіз проблем та шукати шляхи їх подолання.

Наукова діяльність має багатовекторний інформативний характер, тому активні методи навчання є оптимальними, оскільки припускають ділове співробітництво, взаємодію, обмін інформацією, більш глибоке засвоєння матеріалу, розуміння сутності досліджуваних явищ, і як результат – отримання відповідних знань та умінь.

При проведенні практичних занять використовуються такі інтерактивні методики, як виконання творчих завдань, робота в малих групах, виступ, презентації, дискусії та інші. Неодмінною умовою успішної роботи студентів на практичних заняттях є серйозна попередня підготовка: студентам необхідно уважно ознайомитися зі своїми записами лекцій з організації наукового дослідження, вивчити і засвоїти рекомендовану по даній темі літературу, вивчити відповідні методичні рекомендації. У процесі

підготовки до занять студентам рекомендується використовувати автореферати наукових досліджень з питань теорії та методики технологічної освіти, а також теорії і методики професійної освіти.

Особлива увага приділяється організації самостійної роботи майбутніх учителів технологій, особливо в контексті аналізу наукової літератури. Уміння працювати з періодичними виданнями – одне з найважливіших професійних умінь майбутнього вчителя, вміння логічно мислити, правильно оцінювати фактичну інформацію, володіння правилами наукового викладу матеріалу.

За підсумком вивчення дисципліни з організації науково-дослідницької діяльності студентів формуються доповіді на наукові студентські конференції, проводяться "круглі столи", конференції, презентації та захист робіт.

Висновок. Для підготовки студентів до організації та проведення наукової роботи з педагогіки слід використовувати різні форм науково-дослідницької діяльності студентів, що сприяє виробленню у майбутніх учителів технологій професійної зацікавленості, розвитку логічно-наукового мислення, а також вироблення професійних умінь, здійснювати аналіз проблем та шукати шляхи їх подолання.

Використані джерела

1. Антонова О.Є. До історії становлення дослідницького навчання / О.Є. Антонова // Дослідницький компонент у діяльності загальноосвітніх навчальних закладів та позашкільних закладів освіти: ретроспектива і перспектива : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 21 листопада 2013 року, м. Київ. – К.: Інститут обдарованої дитини, 2013. – С. 6-13.
2. Виговська О.І. Особистісно орієнтоване навчання. Як його технологізувати? / О.І. Виговська, С.В. Рудаківська // Педагогіка толерантності. – 2000. – №4. – С. 27-33.
3. Козяр М.М. Інтерактивні методики навчання у ВНЗ / М.М. Козяр // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. праць / за ред Л.Л. Товажнянського, О.Т. Романовського. – Вип. 42 (46). – Харків: НТУ "ХПІ", 2015. – С. 284-292.
4. Найдьон В.І. Роль методичного кабінету в підвищенні професійної майстерності педагогів, забезпеченні особистісно орієнтованого підходу у навчально-виховному процесі / В.І. Найдьон // Інноваційний досвід у професійно-технічній освіті. – 2009. – № 1. – С. 83-88.
5. Пригодій М.А. Використання компетентнісного підходу при підготовці майбутніх учителів до профільного навчання учнів / М.А. Пригодій // Матеріали міжнародної наук.-практ. конф. ["Технологічний підхід у підготовці майбутніх учителів"], (Умань, 29-30 квіт. 2011 р.)"; ред. кол.: Побірченко Н.С. (гол. ред.) та ін. – Умань: ПП Жовтий, 2011. – Вип. 3. – С. 167–173.

Prygodii A.

ORGANIZATION OF STUDENTS' RESEARCH WORK AT THE LESSONS ON THE DISCIPLINE "FUNDAMENTALS OF SCIENTIFIC RESEARCH"

The article reveals the peculiarities of the students' research work at the lessons on the discipline "Fundamentals of scientific research". The necessity of selecting individual tasks, their practice-oriented directivity and updating the independent work has been proved on the basis of competence approach to the future technology teachers' professional development. These aspects of organization of students' professional training influence the choice of the main types of educational technology: firstly, the practical component – activity-oriented education of students. Technologies based on activity include the analysis of the situations, business role plays, modeling of professional activity in the education process, context studies; organization of professionally-oriented research work. This technology is aimed at creating the system of professional practical skills that will enable to train the teacher capable of efficient carrying out the research and solving the professional tasks. Secondly, the personal component – personality-oriented education. The study of the discipline provides the possibility of choice for the future teachers and further implementation of various creative projects by them. Thus, students can carry out the work on improving the methods of teaching pupils; organization of educational work; making projects of scientific presentations; perform a research work; make a report etc. Thirdly, self-education component – research studies or adaptive technology based on the maximum involvement of students in individual independent work. Using tasks for the students' independent work, and making recommendations concerning implementation of independent work are provided. Scientific activity has multi-vector informative character, therefore active teaching methods are optimal, since they suggest business cooperation, interaction, information exchange, deeper assimilation of the material, understanding the nature of the under investigation phenomena, and as a result – obtaining the relevant knowledge and skills. When conducting practical classes interactive methods such as the implementation of creative tasks, small group work, speech appearance, presentations, discussions and others are used. According to the results of studying the discipline on the organization of the students' research activity, the reports for scientific student's conferences are formed, "round tables", conferences, presentations and defense of the works are held

Key words: *research studies, students' research work, fundamentals of scientific research, technology teacher.*

Стаття надійшла до редакції 01.11.2016 р.